

*Чабан Наталя Іванівна**Херсонський державний університет, Херсон, Україна*

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ КУЛЬТУРОЛОГІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

***Анотація.** Статтю присвячено методиці полікультурного виховання майбутніх культурологів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). Автором розроблено комплекс навчальних ігор для студентів. Пропоновані ігрові ситуації передбачають активне спілкування майбутніх культурологів із різними категоріями іноземних громадян у процесі організації туристичної екскурсії. Майбутні культурологи повинні побудувати професійне спілкування з урахуванням національно-культурних традицій, віросповідання, вікового та соціального статусу представників іноземних культур.*

***Ключові слова:** полікультурне виховання, майбутні культурологи, заняття з української мови (за професійним спрямуванням), навчальні ігри для студентів, ігрові ситуації, організація туристичної екскурсії, професійне спілкування з іноземними екскурсантами, національно-культурні традиції іноземних громадян.*

*Chaban Natalya I.,**Kherson State University, Kherson, Ukraine*

MULTICULTURAL EDUCATION OF FUTURE CULTUROLOGISTS IN LESSONS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE (OF PROFESSIONAL ORIENTATION)

***Abstract.** The article is devoted to the method of multicultural education of future culturologists in lessons of the Ukrainian language (of professional orientation). The author has developed a set of educational games for students. The proposed game situations include active communication of future culturologists with different categories of foreign citizens in organization of the tourist excursion. Future culturologists should model professional communication on the principles of national and cultural traditions, religious beliefs, age features and social status of representatives of foreign cultures.*

Keywords: *multicultural education, future culturologists, lessons of the Ukrainian language (of professional orientation), educational games for students, game situations, organization of the tourist excursion, professional communication with foreign excursionists, national and cultural traditions of foreign citizens.*

Інтеграція України в міжнародне співтовариство розширює соціально-економічні зв'язки в усіх сферах суспільної життєдіяльності. У сфері освіти буденним явищем стало як навчання іноземних студентів у вітчизняних вишах, так і набуття професійної освіти за кордоном українськими студентами. Тому Законом України про вищу освіту від 1 липня 2014 р. за № 1556-VII перед вищими навчальними закладами поставлено завдання сприяти «міжнародній інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи» [1, с.8].

Професіографічний аналіз змісту праці культурологів свідчить про збільшення за останні роки інтенсивності зарубіжних контактів із представниками іншомовних культур у ході організації та проведення різноманітних культурних заходів – туристичних подорожей, екскурсій, мистецьких конкурсів, фестивалей тощо. Тому важливість полікультурного виховання майбутніх культурологів обумовлюється також вимогами професійного спілкування з іноземними громадянами на засадах гуманістичного ставлення до культурних традицій інших народів [2-5].

Зважаючи на викладене, в Херсонському державному університеті значну увагу приділяють вихованню у студентів полікультурної спрямованості у процесі їх української мовної підготовки. Адже у програмі курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» наголошується, що «...майбутнім фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як система світобачення, засіб культурного співжиття в суспільстві, самоформування і самовираження особистості» [6, с.2].

Педагогічну роботу з полікультурного виховання майбутніх культурологів побудовано за ігровим принципом організації занять з

української мови. Нами було розроблено комплекс навчальних ігор для студентів. Запропонований комплекс складається з п'яти ігор, де навчальні ситуації розігруються в ході спілкування культуролога з різними категоріями іноземних громадян — студентом-африканцем, літнім чоловіком із Сирії, жінкою-туркенею та англійкою. У ході умовної організації поїздки до Києва на фестиваль пісенного мистецтва майбутні культурологи повинні побудувати професійне спілкування з урахуванням національно-культурних особливостей, віросповідання, вікового та соціального статусу представників іншомовних культур.

Кожна гра передбачає трьохетапний характер організації та проведення. На першому вступному етапі студенти розподіляються в команди, з числа кращих за успішністю студентів обираються командир та його заступник, які керуватимуть діяльністю гравців та підтримуватимуть ігрову активність і дисципліну. Викладач ознайомлює учасників із правилами гри, а саме: порядком отримання та виконання завдань, представлення результатів виконання завдань і оцінювання роботи гравців.

На другому основному етапі реалізуються ігрові ситуації. Зміст першої гри з комплексу включає завдання: заповнити біографічні дані в туристичних картках екскурсантів. Другу гру побудовано навколо діалогу в ході отримання інформації про побажання туристів щодо культурно-пізнавального дозвілля у процесі туристичної поїздки до столиці України. Під час третьої гри працівники екскурсійного бюро повинні розробити туристичний маршрут для групи з урахуванням національно-культурних інтересів екскурсантів. У четвертій грі йдеться про допомогу екскурсантам у складній побутовій ситуації під час подорожі. П'ята гра містить завдання з підготовки екскурсантів до відвідування фестивалю заходів.

За умовами кожного із завдань необхідно не лише представити його рішення, але й розіграти ситуацію в ролях, де студенти почергово виступають від імені екскурсантів та екскурсоводів. Виконуючи завдання, команда повинна змодельовати й представити ігрову ситуацію, зважаючи на такі особливості

учасників екскурсії:

- африканський студент навчається на четвертому курсі економічного факультету місцевого вишу, вільно володіє англійською мовою, добре розуміє українську мову, мешкає у вишівському гуртожитку, дуже обмежений у грошових засобах;
- літній чоловік із Сирії (близько 65 років), разом із п'ятидесятирічною дружиною отримав тимчасову матеріальну допомогу й притулок у місцевій мусульманській громаді, розуміє російську мову й майже не розмовляє українською мовою;
- двадцятирічна дівчина-туркеня приїхала до родичів навчатись на підготовчому відділенні місцевого університету за спеціальністю з англійської та турецької мов, українською та російською мовами не володіє, сповідує іслам, достатній матеріальний стан забезпечують заможні батьки; у туристичній подорожі її супроводжує п'ятидесятирічний дядько, який має свій бізнес і мешкає в Україні понад 10 років, добре володіє українською та російською мовами;
- англійка п'ятидесятирічного віку є дружиною заможного підприємця, який приїхав до міста у бізнес-справах, у Великобританії жінка працює викладачем технічного коледжу.

З метою ускладнення завдань в описаних іграх було введено до ігрових ситуацій двох різних за віком екскурсиводів — жінки молодого віку від 25 до 30 років та чоловіка віком від 45 до 50 років. Вимога врахування соціальних характеристик екскурсантів потребувала ознайомлення гравців зі спеціальною навчальною інформацією щодо національних та релігійних традицій європейців, африканців, мусульман. Зокрема, жінку-мусульманку за релігійними вимогами не може обслуговувати особа чоловічої статі, їй також забороняється залишатись наодинці для розмови з чоловіком. В африканській сім'ї значною повагою користується жінка-матір, яка має вирішальне слово у важливих сімейних справах. До того ж в африканських країнах розповсюдженою релігією є баптизм у формі сектантства. За вимогами ігрових

ситуацій така інформація використовувалась майбутніми культурологами у ході розробки моделей професійного спілкування з іноземними клієнтами екскурсійного бюро.

Уважаємо за доцільне звернути увагу на формування командного складу учасників під час проведення навчальних ігор. Найкращі результати було отримано в процесі забезпечення змішаної комплектації команд, коли розподіл гравців здійснювався за ініціативи й керівництва викладача. За таким принципом до команд входили студенти з приблизно ідентичним співвідношенням рівнів навчальної успішності. Кожна з команд об'єднувала як відмінників, так і гравців із середнім та низьким рівнями успішності. Необхідно зазначити, що на початку практикування навчальних ігор ми вдалися до спроби комплектації команд окремо зі студентів тільки з високими-середніми та середніми-низькими результатами навчання. Унаслідок перша група, постійно перемагаючи, нівелювала досягнення другої менш успішної групи, що негативно впливало на пізнавальну активність останньої. Змішаний склад команд дозволяв активізувати менш успішних у навчанні студентів, які прагнули не відставати від лідерів, засвоюючи їх позитивний пізнавальний досвід. Окрім того, принцип змішаного розподілу гравців забезпечив рівні умови для суперництва команд, нейтралізуючи переваги «сильного» студентського угруповання перед «слабкою» частиною студентів.

Хоча в організації ігрової діяльності студентів практикувалась командна форма, проте навчальне оцінювання результатів пізнавальної діяльності майбутніх культурологів під час ігор здійснювалось індивідуально відповідно до критеріїв, викладених у робочій навчальній програмі з вивчення української мови (за професійним спрямуванням). Оцінювались обсяг лексичного словника, володіння лексичними, орфографічними, граматичними, стилістичними нормами сучасної української мови, культура усного та писемного мовлення, уміння розв'язувати проблемні питання сучасного ділового мовлення у професійній сфері, здатність їх осмислення в лінгвістичному аспекті, навички творчого застосування знань української мови у ситуаціях професійної праці

культуролога.

На заключному етапі навчальних ігор підбивались підсумки ігрової діяльності команд, характеризувалась робота кожного з її учасників, наводились приклади вдалого розв'язання ігрових завдань, аналізувались допущені помилки.

Проведення комплексу пізнавальних ігор на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) констатувало підвищення рівня полікультурної спрямованості майбутніх культурологів. На початку виконання завдань першої з ігор студенти ставились дещо з іронією щодо важливості врахування національних культурних традицій іноземних екскурсантів у ході організації та проведення туристичної поїздки до української столиці. Ігрова діяльність під час наступних занять уже супроводжувалась підвищеною зацікавленістю в отриманні й практичному застосуванні знань щодо національних та релігійних традицій африканців, мусульман та англійців. Юнаки й дівчата виявили серйозність у розв'язанні складних професійних ситуацій у ході організації і проведення екскурсії з іноземними громадянами, вказали на доречність і позитивну корисність для майбутньої професійної праці полікультурного досвіду спілкування з представниками неслов'янських культур на засадах гуманізму та поваги до інших культурних традицій. Серед труднощів необхідно відзначити низьку обізнаність майбутніх культурологів у тонкощах побутових звичок сучасних мусульман та африканців, а також відсутність досвіду соціального спілкування з клієнтами похилого віку.

На підставі проведеної педагогічної роботи можна дійти висновку про позитивні результати та доцільність використання ігрових ситуацій професійного спілкування з іноземними клієнтами з метою полікультурного виховання майбутніх культурологів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. №1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38 [Електронний ресурс]. – Режим

доступу до матеріалів: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 81. Культура та мистецтво [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://www.jobs.ua/ukr/dkhp/vipusk-81/>.

3. ОКХ (освітньо-кваліфікаційна характеристика) напряму підготовки 6.020101 Культурологія [Текст] / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – 40 с.

4. Дробот І. І. Навчально-методичний комплекс фахової підготовки бакалаврів спеціальності 6.020100. Культурологія (організація і управління культурно-екскурсійною діяльністю) [Текст] / За ред. І. І. Дробота., В. Д. Бондаренка – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 508 с.

5. Корабльова В. М. Вступ до культурології: Комплекс навчально-методичних матеріалів [Текст] / В. М. Корабльова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 48 с.

6. Програма курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» / Укл. С. В. Шевчук, І. В. Клименко: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.12.2009 № 1150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://головбюджет.укр/regulations/1521/8456/8457/469436/>.